

Könyvtárhasználat: fontosabb fogalmak

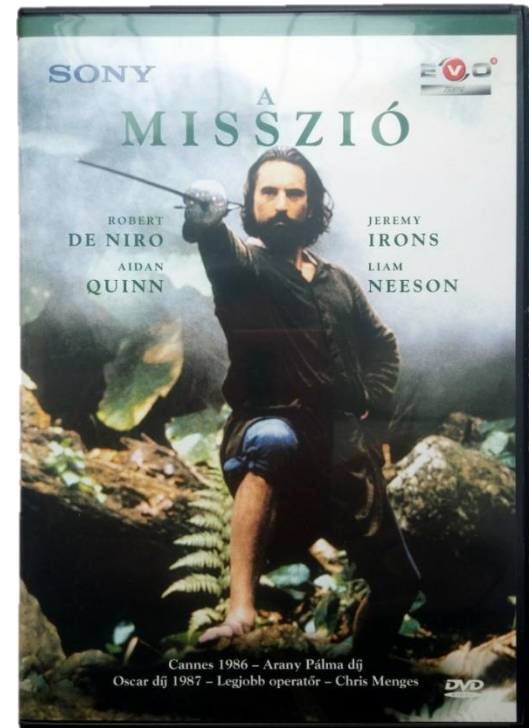
BLZS©

BLZS©

Audiovizuális dokumentum

Azon dokumentumok összefoglaló neve, amelyek hangfelvételt és/vagy mozgóképanyagot tartalmaznak, tekintet nélkül hordozó anyagukra

Betűrendi jel

A szakrendben elhelyezett könyvanyag esetében az adott szakrendi jelzeten belül **jelzi a könyv pontos helyét.**

Bibliográfia

Egy adott témában fontos dokumentumok címeit rendszerezően tartalmazó jegyzék. Szakirodalom-jegyzéknek is mondjuk. A görög biblos és graphia szavakból = könyveket leírni, összeírni.

MAGYAR NEMZETI BIBLIOGRÁFIA
KÖNYVEK BIBLIOGRÁFIÁJA - WWW
HU ISSN 1417-1791
[Könyvek](#) | [Periodikumok](#) | [Térképek](#) | [Kották](#) | [Hangfelvételek](#)

2002 - 6. évfolyam, 1. szám

[Bibliográfiai tételek szakrendben](#)

[Névmutató](#)
[Címmutató](#)
[Tárgymutató](#)
[ISBN, ISSN mutató](#)

[Impresszum](#)
© OSZK & Soaring 1997-2006

Bibliográfiai tételek szakrendben

Betűméret [A] [0] [L]

01 Lexikonok. Enciklopédiák.	26 Filozófia
Referenzkönyvek. Címterek. Almanachok	27 Teológia. Vallás. Vallástudomány
02 Bibliográfiák. Könyvtári, kereskedelmi könyvkatalógusok	28 Szociológia. Szociográfia. Statisztika. Demográfia
03 Sorozatok. Folyóiratok	29 Néprajz. Etnológia
04 Szervezetek. Testületek. Rendezvények	30 Politika
05 Írás. Könyv. Könyvtár. Informatika	31 Történettudomány. Történelem. Művelődéstörténet. Régészet
06 Nyomtatott és elektronikus sajtó. Tömegkommunikáció	32 Földrajztudomány. Földrajz. Honismeret. Országismeret
07 Tudomány. Kultúra. Civilizáció	33 Jog. Jogtudomány. Közigazgatás
08 Tudományos felderítetlen jelenségek. Okkultizmus. Ezoterika	34 Hadtudomány. Haditechnika
09 A természet. Környezetvédelem	35 Szervezetstudomány
10 Matematika	36 Gazdaság. Termelés. Kereskedelem
11 Fizika. Mérés. Atomtechnika	37 Társadalompolitika. Szociálpolitika. Szakszervezetek
12 Kémia	41 Zene. Hangszerek
13 Földtudományok	42 Színház- és filmművészet. Táncművészet
14 Csillagászat. Geodézia. Térképészet	43 Nyelvészet. Nyelvtudomány
15 Biológiai tudományok	44 Irodalomtudomány. A világirodalom története
16 Humánbiológia. Pszichológia.	45 Magyar irodalomtörténet
Orvostudomány. Egészségügy	46 Szépirodalom
17 Technika általában. Nehézipar. Géptan. Bányászat. Energiaipar. Tűzeléstechnika	47 Magyar szépirodalom
18 Számítástechnika. Automatika	48 Gyermekkönyvek
19 Elektrotechnika. Elektronika.	49 Vegyes tartalmú könyvek
Híradástechnika. Audiovizuális technika	
20 Könnyűipar. Feldolgozó iparok. Szolgáltató iparok	
21 Vegyipar	
22 Építőmérnöki tudományok. Építés	
23 Közlekedés. Járművek. Híradásügy. Posta	
24 Mezőgazdaság. Élelmiszeripar. Állatorvoslás	
25 Háztartás. Otthon	

Digitális

Könyvtári szempontból egy **hagyományos adathordozón (papír, film, hang- és videoszalag stb.) levő információ számítógépre vitele** valamilyen speciális eszközzel (képbeolvasó szkennel, hang- és videokártya stb.); a rajtuk levő hagyományos jelek számjegyekké (digit)alakítása.

Egyetemes Tizedes Osztályozás (ETO)

Az ismereteket és hordozóikat rendszerező könyvtári módszer, amelyet a tizedes számok

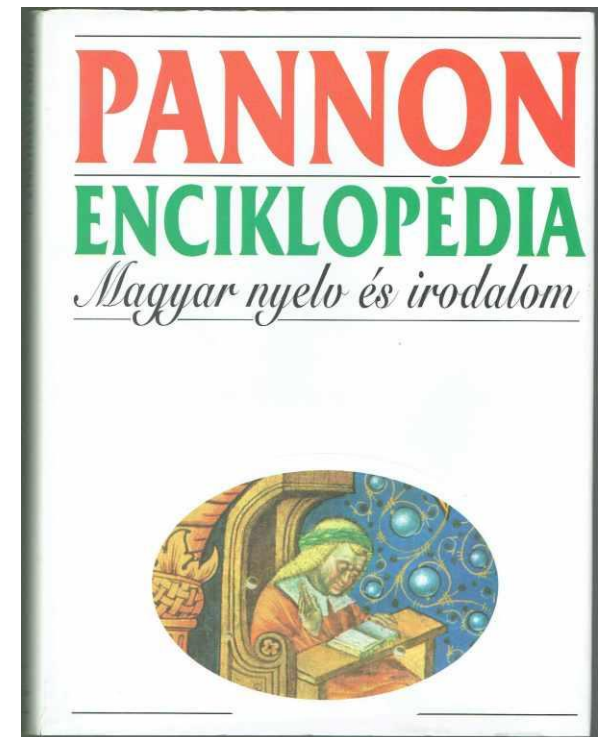
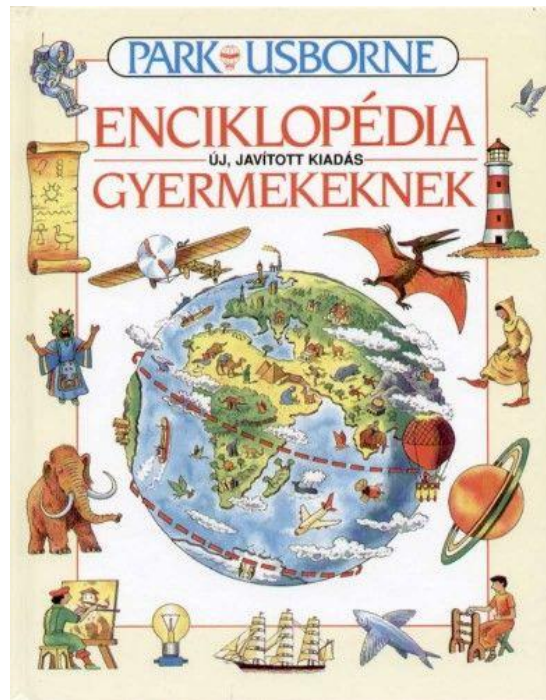
alapján alakítottak ki. **Tíz nagy csoportba** sorolja a tudományokat, s mindegyiken belül **tíz osztály**, azokon belül **tíz alosztály** stb. hozható létre. A számítógépes könyvtári feldolgozás elterjedésével egyre inkább háttérbe szorul a gyakorlati jelentősége.

Az ETO táblázat felépítése

Az ETO főosztályai	Az ETO osztályai	Az ETO alosztályai
0 Általános kérdések	3 Társadalomtudományok	3 Társadalomtudományok
1 Filozófia. Pszichológia	30 A társadalomtudományok elmélete, módszertana és módszerei	30 A társadalomtudományok elmélete, módszertana és módszerei
2 Vallás. Teológia	31 Demográfia. Szociológia. Statisztika	31 Demográfia. Szociológia. Statisztika
3 Társadalomtudományok	32 Politika	32 Politika
4 (Jelenleg betöltetlen főosztály)	33 Gazdaság. Közgazdaságtudomány	33 Gazdaság. Közgazdaságtudomány
5 Matematika és természettudományok	34 Jog	330 Gazdaság általában
6 Alkalmazott tudományok	35 Államigazgatás. Közigazgatás. Hadtudomány	331 Munkaügy. Foglalkoztatás. Munka. Munkagazdaságtan. Munkaszervezés
7 Művészetek. Játékok. Sport	36 Szociális munka. Szociális segítségnyújtás. Lakáskérdés. Biztosításügy	331.1 A munka elmélete és szervezete
8 Nyelvészet és irodalom	37 Nevelés és oktatás. Képzés	331.23 Munkamegosztás
9 Régészet. Földrajz. Életrajz. Történelem	39 Néprajz. Etnológia. Etnográfia. Folklor. Népszokások. Magánélet szokásai. Hagyományok	331.262 Az emberi munkaerő

Enciklopédia

Az ismereteket átfogó címszavakban közlő speciális vagy általános kézikönyv, ahol a szócikkek lehetnek betűrendi besorolásúak és tematikusak is.

Folyóirat

Rendszeres időszakonként (általában havonta, kéthavonta) **megjelenő sajtótermék**, amely valamely téma vagy szakterület szellemi termékeit, illetve híreit közli.

Helyrajzi szám

A szakrendi jelzet és a betűrendi jelzet együttes alkalmazása a dokumentumok szabadpolcos rendszerben való elhelyezésénél, hogy a dokumentumok könnyen előkereshetők és visszaoszthatok legyenek.

Időszaki kiadványok

A rendszeresen, időszakonként megjelenő sajtótermékek összefoglaló neve (folyóirat, újság)

ISBN

(International Standard Book Number)

Nemzetközi szabványos könyvazonosító szám

A könyvek egyedi azonosítására szolgáló, nemzetközileg használatos kódszám.

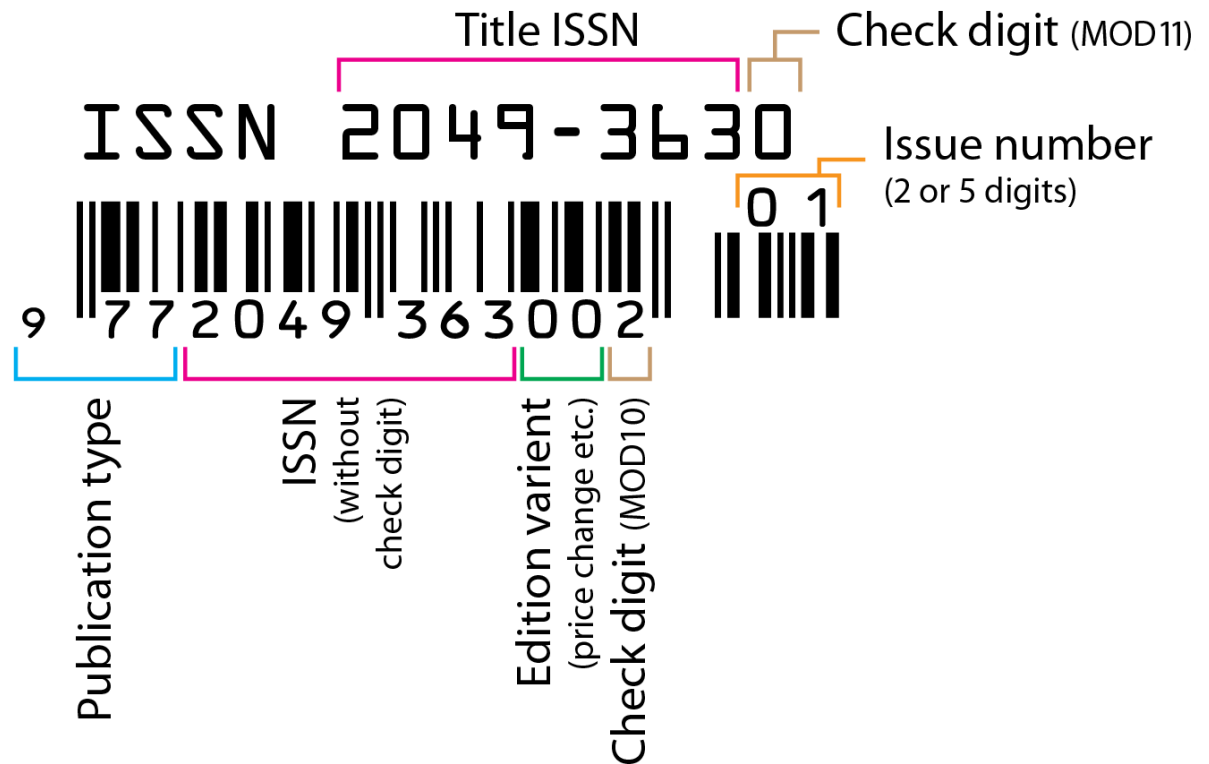

ISSN

(International Standard Serial Number) **nemzetközi szabványos időszaki kiadványazonosító szám**

Az időszaki kiadványok egyedi azonosítására szolgáló nemzetközileg használatos kódszám.

Katalógus

BLZS©

A könyvtári szóhasználatban a dokumentumok sokoldalú visszakereshetőségét biztosító rendszer, amely régebben listák, majd cédulák formájában, újabban számítógépes katalógusként működik.

BLZS©

Kéziratos dokumentum

A dokumentumok speciális, nem sokszorosított, illetve nem terjesztett fajtája. Általában kézzel írottak, de a modern korban már készülhettek írógéppel vagy éppen számítógéppel is.

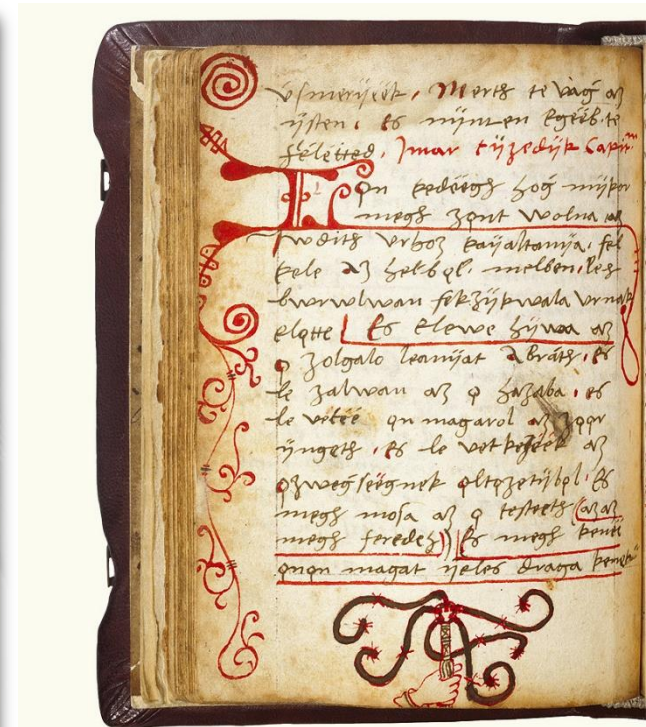

Kódex

BLZS©

A kézzel írott könyvek összefoglaló neve. Jellemzőes korszakuk a **könyvnyomtatás előtti középkor** volt. Kezdetben a **pergamen lapokat fatáblák közé tették**, s innen kapta nevét (a latin caudex = fatábla szóból)

BLZS©

Kolofon

A különféle dokumentumok végén található **záradék**, amely a közreműködők, a **kiadó adatait tartalmazza.**

Kolofon

Først publisert i Norge i 2012

Denne redigerte utgaven er fra 2014

Copyright © Oddbjørn By 2012

Copyright © Olden Forlag 2012

Illustrasjoner: Trond Kulterud

Omslagsdesign: bokarbeid.no

Innvendig design: bokarbeid.no

Skrift: Garamond Pro 12/14,5 pkt.

ISBN: 978-82-998591-5-8

Henvend deg til forfatteren eller forlaget dersom du ønsker å klippe tekst fra boka til bloggen eller hjemmesiden din. All trykk og viderepublisering kan kun foregå etter forhåndstillatelse. Utnyttelse i strid med dette medfører normalt erstatnings- og straffeansvar.

A középkor vége óta ismert **jog**, amely egy vagy több **fontos könyvtár számára biztosítja, hogy kötelező érvénnyel megkapja az előállítótól az adott dokumentumot**. Legfontosabb szerepe, hogy így egy nemzet, egy nyelv stb. teljes dokumentum termését nyilvántartják (regisztrálják), ill. lehetőség szerint az összes dokumentum az utókor számára elérhető marad.

Kötelese példány

Az első köteles példányra vonatkozó jogszabály 1537-ben született Franciaországban, amely I. Ferenc magánkönyvtára számára biztosított köteles példányokat.

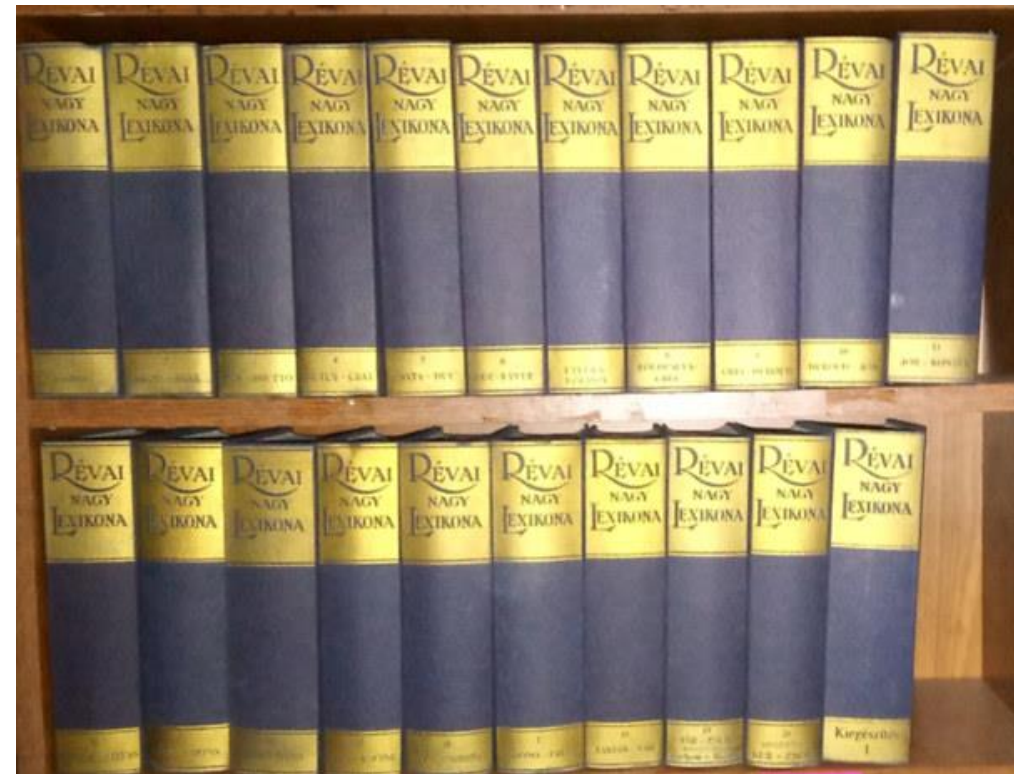
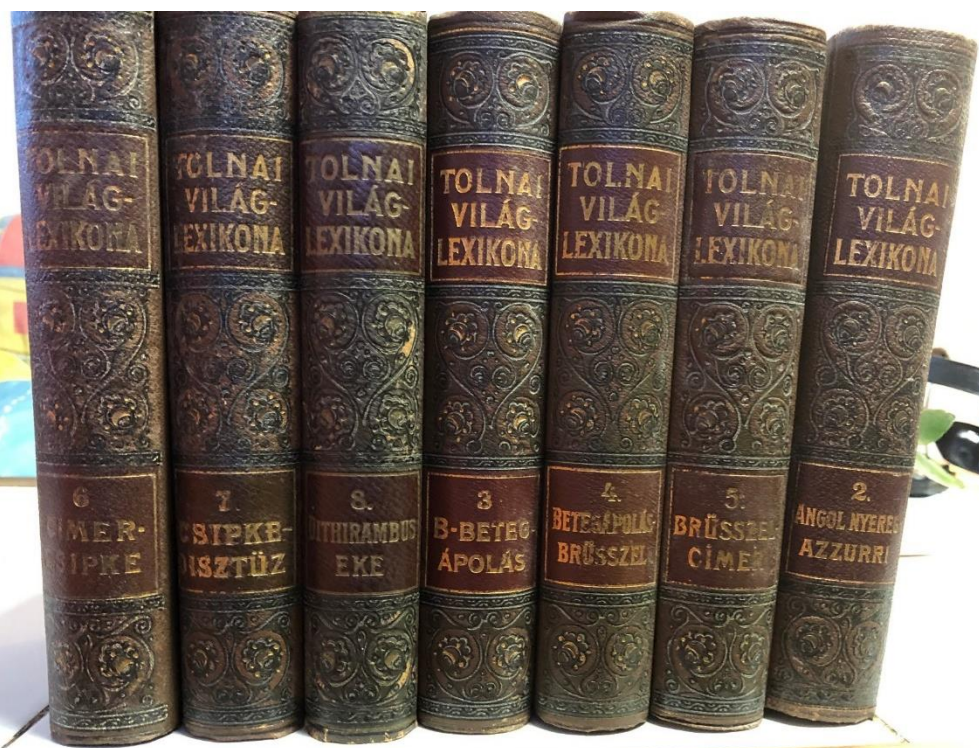
A köteles példány alapvető célja az ország területén keletkezett dokumentumtermés

- nemzeti könyvtári gyűjtése és megőrzése
- nemzeti bibliográfiai számbavétele, nyilvántartása
- statisztikai számbavétele
- könyvtári rendszerben való hozzáférhetővé tétele

Lexikon

Az ismerteket mindig **betűrendbe szedett rövid címszavakban** tárgyaló általános vagy speciális **kézikönyv.**

Referátum

Dokumentumok tartalmáról szóló, annak **lényeges állításait röviden összefoglaló tájékoztatás**. Általában folyóiratszerű gyűjteményes formában jelennek meg, tartalmilag egyes tudományágakhoz kötődve. A tudósok így könnyen tájékozódhatnak, hogy érdek es-e megszerezniük az eredeti dokumentumot.

A referátum minőségi szempontjai

- **Teljesség:** Tartalmazza az eredeti dokumentum minden lényeges tartalmi elemét. Az eredeti dokumentum ismerete nélkül is legyen érthető.
- **Pontosság:** Pontosan tükrözze az eredeti szöveg teljes tartalmát és az abban foglalt véleményt.
- **Objektivitás:** Ne értékeljen. Felépítése kövesse az eredeti szöveg felépítését, használja a szerző terminológiáját.
- **Rövidség:** Kerülje a felesleges szófordulatokat és a redundáns fogalmazást.
- **Érthetőség:** Általánosan ismert szakkifejezéseket használjon, kerülje az egyénieskedő megfogalmazásokat, az új kifejezéseket magyarázza meg.

Szabadpolcos rendszer

BLZS©

A zárt raktári renddel ellentétben kialakított könyvtári rend, ahol **minden dokumentum nyilvánosan megtekinthető, kézbe vehető**. A dokumentumok elhelyezése tematikus, a visszakereshetőséget a szakrendi jelzet biztosítja.

BLZS©

Szakrendi jelzet

A dokumentumon található, annak tartalmi besorolására utaló jel, legtöbbször az ETO-számból kialakítva.

A

Szerzői betűrendes katalógus

A könyvtári katalógusok azon fajtája, amikor a dokumentumokat. **a rendszer szerzőik betűrendjében sorolja föl.**

A katalógus két alapvető fajtája:

● Betűrendes katalógus

- szerzői betűrendes
- cím szerinti betűrendes
- sorozati katalógus

A könyvtárakban gyakran a szerzői és a címkatalógus egybeolvad (ez a keresztkatalógus).

● Tárgyi katalógusok: 1.:Szakkatalógus

Az ETO alapján a művek tartalma, tárgyköre szerint csoportosít. Akkor használjuk, ha nem konkrét szerzőre vagy műre, hanem valamilyen ismeretágra vagyunk kíváncsiak.

Szerzői jog

Szellemi alkotások, így az azokat őrző dokumentumok megvásárláskor **nem kerülnek teljes mértékben birtokunkba**, vagyis a bennük szereplő ismeretanyaggal, tudással kapcsolatban **kötelezettségeink vannak**.

Ez azt jelenti, hogy **nem másolhatjuk azokat szabadon**, s hivatkozás nélkül nem is hasznosíthatjuk a bennük foglaltakat. Az angol **copyright (jogtulajdonos)** szó, ill. jele a körbezárt „C”: ©.

Egy **nyelv szókincsét** vagy annak egy részét **betűrendes formában bemutató kézikönyv**.

Az egynyelvű változat a szavakat saját nyelvén magyarázza (pl. értelmező szótár), míg a kétnyelvű, vagy többnyelvű szótárak a nyelvtanulást ill. a fordítást segítik.

Zárt raktári rend

Régebbi vagy nagyon nagy állománnyal rendelkező könyvtárak állománykezelési módja, ahol a dokumentumok nem szabadon érhetőek el (mint a szabadpolcos rendszerben), hanem többnyire csak a katalógusokon keresztül.

A könyveket ilyenkor beszerzési, vagy más praktikus rendben helyezik el egy zárt raktárba.

Papirusz

az **egyiptomi sásféléből**, a papiruszból
bonyolult eljárással készítettek
írásra alkalmas anyagot,
amit aztán **feltekerve tároltak**.

Pergamen

finoman kidolgozott állatbőr, amelyet kezdetben a papiruszhoz hasonlóan, azt utánozva tekercsekben, később hajtogatott lapokban tároltak.

A kódexek jelentős része is erre az anyagra íródott.
Nevét Pergamon városáról kapta.

